

Dino Tuzović

novinar-publicista, Nikšić

IZDAVAČKA DJELATNOST U SPORTU CRNE GORE (KNJIGE, ČASOPISI, NOVINE, RADIO, TV ...)

Istorija sporta je dio čovjekove istorije, dio istorije jednog naroda. Odavno je poznata činjenica da je sport ljudska svakodnevnica, da je njegova preokupacija, dio života, i da je ušao u sve pore života.

Crnogorski sport je, posebno u posljednje vrijeme, dostigao neslućene visine. Malo je u svijetu zemalja sa ovolikim brojem stanovnika kao Crna Gora, u kojima se njeguju, u kojima cvjetaju tolike vrste sportova, sportskih grana, sportista...I ne samo to. Tu su i rezultati. Malo je reći zavidni rezultati, jer oni dosežu do evropskih i svjetskih razmjera, kako u pojedinačnoj tako i u ekipnoj konkurenciji. Možda je u Crnoj Gori, možda je kod Crnogoraca urođeno i svojstveno da se dokazuju, pa između ostalog i u sportu.

Možemo time biti srećni ali ne i zadovoljni jer sve to što je postignuto i dostignuto nije registrovano nije evidentirano. Ima pokušaja da se nešto „stavi na papir“, posebno, u skorije vrijeme, da se zabilježi, da se otrgne od zaborava. To rade ljudi, može se reći, entuzijasti, koji su imali i želje i volje da sportsko i bogato životno iskustvo učine nezaboravljenim.

Prva knjiga koja tretira sport u Crnoj Gori, štampana je krajem prethodnog vijeka u prestonici Norveške–Oslu, autora Henrija Augusta Angela „Kroz Crnu Goru na skijama“. Ovu knjigu, štampanu 1895.godine, prije tačno 110 godina, pominjemo kao kuriozitet, jer će proći decenije, da se pojavi jedno značajnije djelo u sopstvenoj produkciji, koje bi tretiralo domaći sport.

U okviru naše izdavačke djelatnosti, kada imamo opasku, da je više pisaca nego čitalaca, zastupljenost sportske publicistike je prilično skromna. Malo biblioteka, izuzev većih, posjeduje posebna odjeljenja sportske knige.

Knjige tipa monografije, koje obrađuju, uglavnom, istorijat kluba ili društva, rjeđe vrstu sporta na nivou Crne Gore, predstavljaju dragocjena štiva.

Interesantno je zapažanje da se u sportskoj publicistici nikako ili skoro nikako ne pojavljuju žene kao autori. Ne radi se o nezainteresovanosti ženske populacije za sport i sportska zbivanja. Možda je tome razlog što praćenje, registracija i evidentiranje sportskih zbivanja, traži kontinuirano dugogodišnje angažovanje u toj oblasti, mnoga odricanja i žrtvovanja. Na drugoj strani, pris-

ustvo žena je itekako evidentno u svim vrstama sporta. Razlika u postizanju vrhunskih rezultata između miškaraca i žena je sve manja.

U periodu između dva svjetska rata prošlog vijeka, nemamo značajnije izdavačke djelatnosti, iako je postajala potreba za njom s obzirom na priličan broj aktivnosti u oblasti sporta i fizičkog odgoja. I pored prisutnosti tada velikog broja sportskih kolektiva u kojima su bile zastupljene razne vreste sporta, nema obimnijih studija, sem šturog registrovanja događaja i predstavljanja rezultata. Istina, nije tu bilo „vrhunskih rezultata“ ali jeste velika privrženost sportu, koja se ogledala kroz entuzijazam kako pojedinca, tako i kolektiva. Pisana riječ sada bi predstavljala neprocjenjivo bogatstvo.

Nakon Drugog svjetskog rata, skoro stidljivo, imamo povremeno pojavljivajuće literature sa sportskom tematikom. To su prvobitno bili bilteni koji su pratili sportska događanja i opisivali samo sportske manifestacije. Takav je bio Bilten Prvih radničkih sportskih igara Crne Gore u Nikšiću 1961. godine.

Iz štampe 1969. godine izlazi knjiga „20 godina rukometa u Crnoj Gori“, autora Miša Radovića. To je, ako ne prva knjiga o sportu a ono prva o crnogorskom rukometu kroz dvije decenije postojanja poslijeratne rukometne igre. O rukometu je mnogo kasnije još pisao Izet Gec.

Jedan zanimljiv događaj zabilježili su novinar Vlado Mićunović i Miloš Bojanović knjigom „Kanjon Nevidio“ o prolasku kroz poslednji neosvojeni kanjon u Evropi, koja je izašla 1970. godine. Bojanović je 1957. godine štampao „Vodič kroz Durmitor“ svojevrsni priručnik za ljubitelje planina.

Na Pedagoškoj akademiji u Nikšiću kasnije Filozofskom fakultetu, početkom sedamdesetih godina prošlog vijeka, javljaju se autori sa stručnom literaturom, među kojima je, kao začetnik, bio Vojislav Nikolić. Sa literaturom karaktera univerzitetskih udžbenika iz oblasti fizičkog odgoja se nastavilo do dana današnjeg.

Bez sumnje, jedan od najvećih doprinosa sportskoj publicistici, posebno onoj koja tretira naš najmasovniji sport – fudbal, dao je Novak Jovanović. Već početkom osamdesetih godina, javlja se sa knjigom „Fudbal na Cetinju 1913-1983.“. Bilo je to obimno štivo o kolijevci fudbala u Crnoj Gori, Cetinju. Slijede, zatim, dvadesetak njegovih kvalitetnih i studiozno napisanih knjiga, koje tretiraju istoriju sporta sačuvanu od zaborava. “Postao je istinski hroničar crnogorskih sportskih dešavanja, pa se sa sigurnošću može kazati da je na tom polju bez premca u Crnoj Gori“, napisao je, o Jovanoviću, njegov bio-bibliograf, agilni Petar Krivokapić.

Unazad desetak godina, grupa autora je sačinila lijep pregled sportskih objekata u Crnoj Gori. To pokazuje da se raspolaže brojnim terenima kao preduoslova za postizanje rezultata, posebno u kolektivnim sportovima. Ipak, znača-

jni rezultati su ostvarivani pod krajnje nepovoljnim uslovima. Postizani su uspjesi u svjetskim razmjerama, kakav je slučaj sa nikšićkim džudistima društva „Akademik“ ili sa Ivanom Strugarom u kik-boksu. Iako smo svi savremenici tih zbivanja, o njima, o tim uspjesima nema obimnijeg djela u pisanoj formi.

Sigurno je, u čitavoj sportskoj literaturi, fudbal je najzastupljeniji. O toj „najvažnijoj sporednoj stvari na svijetu“, napisano je niz monografija crnogorskih klubova. Mnoga fudbalska društva imaju svoj istorijat ali ih, takođe, mnogo čeka da budu pisano obrađeni.

Sa bogatim sportskim iskustvom, sa postignutim zvanjima u sportu, značajno je ime Duška Bjelice, koji na studiozan način prezentuje iscrpne podatke oslonjene na naučnu bazu, kroz više djela sa aktuelnom tematikom.

Fudbal je, sigurno, najzastupljenija grana sporta, o kome su, u većem ili manjem obimu, pisali njegovi privrženi, bilo da se radilo o nekada aktivnim učesnicima ili onima koji su ga pratili iz novinarskih loža.

Uputno je pomenuti neke od vrijednih autora. Komnen Vujadinović je objavio knjigu FK „Berane“, 1929-1995. godine. Iskusni sportski radnik Hussein-Ceno Tuzović, dao je istorijat našeg najstarijeg prvoligaša FK „Budućnost“ iz Podgorice. Vojislav Kapetanović je obradio pljevaljski fudbal a to isto i Vojkan T. Bojović. Novinar Dino Tuzović je predstavio „Fudbal u Nikšiću 1920-1941“. godine i „50 godina FK Sutjeska“, „Gorštak“ iz Kolašina rad je Milovana-Muša Šćepanovića. Tu je, zatim, Anton Zadrina sa FK „Lovćen“, zatim Sreten Miranović, Borislav Dabović, Veselin Drljević, Branislav Milačić i drugi. Izvanredan pregled „Fudbalske sudije Crne Gore“ dali su Novak Jovanović i Petar Krivokapić.

Planinarstvo i smučarstvo obradili su: Dušan Rašović o PSD „Subra“ iz Herceg Novog, Dino Tuzović o PSD „Javorak“ iz Nikšića, zatim neumorni naučnik Danijel Vincek, pa Ratko Popović, Mijo Kovačević, V. Pulević.

O sportovima na vodi vrijedne almanahe dali su :Dušan Rašović, Borislav Dabović, Dragan Čolović, Dragiša Koprivica i Gligo Odalović.

O likovima sportista , o registru članstva, o tome ko je ko u sportu Crne Gore, korisno štivo predstavili suiskusni novinari: Dragan-Bobi Perović, zatim Radosav-Rašo Perović, Radisav Tvrđišić i Senko Čabarkapa.

Šah, ta drevna vještina, prikazana je u radovima Božidara Kažića, Veska Pejovića... Maksim Lutovac je u „Šahovskom vijencu“, sigurno je, dao kapitalno djelo iz oblasti crnogorske šahovske igre.

Bilo je još niz vrijednih knjiga sa raznim temama o sportu: o tenisu, boksu, brodarstvu, atletici, posebno maratonu, gimnastici, sportskim treninzima, nekoliko fototipskih izdanja sportskih pravila i drugo.



Posebno angažovanje u stručnoj obradi sporta zauzimaju: Vojislav Nikolić, Budimir Bijelić, Veselin Jovović, Mihailo Mijanović, Branislav Kovačević, Džambulat Idrizović, Mitar Vukićević, Veselin Lučić, Desanka i Vladimir Čarapić, Radojica Marušić, Dragan Drobnjak, Vladimir Miranović, Rajko Radulović, Božidar Čurović, Vlado Šoč...

Sportski bibliograf Petar Krivokapić je, između ostalog u vidu dragocjenih podataka, sačinio bibliografije sporta u većini listova Crne Gore proteklog vijeka. To su sažeti podaci o svim zbivanjima objavljenim u raznim vrstama sporta, kako između dva rata, tako i nakon Drugog svjetskog rata. Detaljno su

obrađeni: sport u „Slobodnoj misli“, „Zeti“, „Glasu Boke“, „Zetskom glasniku“, „Narodnoj riječi“, „Crnoj Gori“, „Crnogorcu“, „Glasu naroda“, „Epohi“ i „Cetinjskom odijeku“. Od poslijeratnih listova, tu su: „Omladinski pokret“ i veliki dio u listu „Pobjeda“.

Posljednjih preko 20 godina, uspješno je izlazio namjenski časopis za stručna i društvena pitanja „Fizička kultura“, za čiji kvalitet uveliko treba zahvaliti urednicima: Slobodanu Burzanu, Vojislavu Saveljicu, Novaku Jovanoviću i Vojinu Nikoliću. U svom dvijedecenijskom izlaženju, predstavljene su raznovrsne teme iz pera zaista stručnih lica sa profesionalnim karakteristikama.

Potreba za čisto sportskim listom u Crnoj Gori, stalna je. List koji bi trebalo da tretira crnogorsku sportsku problematiku je neophodan, međutim, njegova pojava, njegovo izlaženje, do sada se svodilo na kratkotrajno bitisanje i to često od samo nekoliko brojeva. Pokretani su, pa gašeni: „Sportski žurnal“, „Montenegro sport“, „Super sport“ i „Pobjedin sport“. Posljednji broj „Pobjedinog sporta“ pojavio se ovih dana. Prestao je i on da izlazi. Iz nerazumljivih razloga doživio je sudbinu svojih prethodnika. Nadajmo se da će studiozni „Sport mont“, časopis za sport, fizičku kulturu i zdravlje, u izdanju Crnogorske sportske akademije, biti dugog vijeka.

Registrowanje sportskih događaja u Crnoj Gori se, nažalost, zasnivalo na povremeno, rjeđe kontinuirano, publikovanje kroz štampu, koja nije izlazila dnevno. To su hronološki bilježeni rezultati sa obično šturim podacima.

Sport je, nesumljivo, zastupljen na radiju, TV-u, a u posljednje vrijeme u velikoj mjeri i na internetu. Ušao je u sve pore života. On se nalazi i tamo gdje ga čovjek, možda, ne bi očekivao, kao prateći segment, kako naučnih preokupacija, tako i zabavnog karaktera. Riječju, postao je neotuđiv dio života savremenog čovjeka a čovjek-glavni konzument informacija o sportu neodvojivi i neprikosnoveni njegov sastav.

LITERATURA

1. Petrušić, Vladimir-Mujo (1986): Bibliografija knjiga, Brošura i periodike štampanih i izdatih u Nikšiću.

2. Krivokapić, Petar (1985., 1987., 1988., 1991.): „Sport u Slobodnoj misli“, „Sport u Zeti“, „Sport u Glasu Boke“, „Sport u Zetskom glasniku“, „Sport u listovima Crne Gore“, Sport u omladinskom pokretu.“

3. „Fizička kultura“ (1991., 1994., 1999.): Krivokapić, Petar, Nikolić, Vojin, Bibliografije.

4. Centralna narodna biblioteka Crne Gore „Đurđe Crnojević“, Cetinje, (1996.) Crnogorska bibliografija, Tom III, Knjiga 5.

5. „Sport Mont“ (2003., 2004.), Podgorica, 1,2-3.

6. Sopstvena dokumentacija.